

FOLK OG LAND

«Nemesis er ofte litt sein i
avtrekket, men Nemesis kom-
mer um inkje so brått.»
(R. V. i Dagbl.s leder
20/10-54).

Herr Kristian Skard
Tåsonvn. 79
Ullevål-legeby.

Ad Karl Seelands artikkel

i Folk og Land nr. 26, 7. august 1954

Av prost A. E. HEDEM

I anledning av den oppsikt den ovennevnte artikkel vakte, har vi henvendt oss til prost A. E. Hedem med anmodning om å gi en uttalelse. Prosten har elskverdiggst sendt oss nedenstående:

Hr. redaktør.

De har anmodet meg om å gi en vurdering av problemene i hr. Karl Seelands artikkel i F. og L. nr. 26, 7. august d. å.: «Kirkefronten» — en bandittfront?, og skal jeg herved få imøtekomme anmodningen.

I følge nevnte artikkel skal ledende menn innen okkupasjonstidens kirkefront ha ment seg berettiget til på grunn av de rådende ekstraordinære forhold midlertidig å suspendere Guds bud og Kristi lære. Hvis dette virkelig har vært tilfelle, må det ha vært hevdet at disse kun har en begrenset autoritet, og at kirkens geistlighet, samlet eller enkeltvis, har myndighet til å sette dem ut av kraft. En nasjonalpolitisk situasjon skulle gjøre dette ønskelig eller — etter deres mening — nødvendig.

Det skulle vel imidlertid være umiddelbart innlysende at presteskapet hverken korporativt eller enkeltvis kan detronisere Gud ved å suspendere hans bud, og at det heller aldri kan gis noen jordisk verdi som skal kunne gjøre en slik adferd berettiget. Kristi lære gjelder ikke bare i fredstid, men også i krigstid, fordi den har evig gyldighet og guddommelig autoritet. Har de i artikkelen nevnte personer og presseorganer bevisst satt seg ut over Kristi lære og underkjent dens autoritet, viser dette bare at kirkefrontaksjonen har vært politisk og ikke moralsk-religiøst motivert. Å påstå noe annet vil være bevisst bedrag, eller hykleri som Jesus kalte det.

For øvrig vil holdbart vurderingsgrunnlag måtte søkes

I: I Jesu forkynnelse og adferd sett på bakgrunn av den tids nasjonal-politiske forhold i Jødeland, og

II: I den rettsorden som folkeretten instituerer for et okkupert område, slik som Den midlertidige Kirkeledelse nøyere hadde presisert den i sin sirkulærskrivelse av november 1944.

Ad I

Jesus var fullt fortrolig med forhold under krig, okkupasjon og fremmedherredømme og hadde fullt kjennskap til den slags nasjonalpolitisk reaksjon som det vi har kalt hjemmefronten. Dette vil enhver teolog ha kjennskap til fra sitt studium. Jødene håpet på å gjenvinne nasjonal frihet og selvstendighet. De håpet på Messiasriket. Så inngrodd var forhåpningen herom at Jesu disipler ga uttrykk for den så sent som sel-

ve oppstandelsesdagen, Lk. 24, 21, til tross for at Mesteren selv stadig hadde avvist denne oppfatning og likeså ofte hadde innskjerpet at Messiasriket, Guds rike, ikke var et rike av denne verden. Det var landskjent at folkeførere gang etter gang hadde reist opprør mot voldsmakten. Men hverken Jesus eller hans disipler hadde sluttet seg til. I så henseende hadde han formant til lojalitet mot lov og rett: «Gi keiseren hva keiserens er». Menigheten

skulle «først søke Guds rike og hans rettferdighet» i forvissningen om at da ville alle vanskeligheter løses til den enkeltes, folkets, ja, til alle folkeslags beste. Det menigheten hadde å gjøre var å lære alle folkeslag «å holde alt det jeg har befalt eder». Det som krevdes var ikke å bekjempe motstanderen, men å vinne ham ved en av kjærlighet preget tjeneste. «Elsk eders fiende» o.s.v., Mt. 5, 43-45.

Dette betydde ikke at Jesus urealistisk unndrog seg sine borgerplikter. Han betalte sin skatt. Han prisga ikke lov og rett, men hevdet dem overfor både yppersteprest og landshovding. Han protesterte mot rettsovergrip, Joh. 18, 52; men han reagerte ikke med å gripe til maktmidler skjønt han var seg bevisst at endog de himmelske makter sto til hans rådighet, Mt. 26, 52. — Løgn eller manndrap anerkjente han aldri hverken i sin alminnelighet eller i kritiske situasjoner. Bak sådant så han den Onde selv, Joh. 8, 44, og han ville aldri drive de onde ånder ut ved Be'elsebub, Mt. 12, 28. Han tillot seg aldri den formastelighet å suspendere Guds bud, men formante hver og en til å holde budene, Mt. 19, 17-19.

Jesus forutså at tidens hjemmefrontbevegelse ville få stor tilslutning, og at dette ville reise nasjonen til åpen krig mot voldsmakten. Herunder ville de høyeste nasjonale verdier og symboler, den hellige stad og templet, bli ødelagt så det ikke ble sten tilbake på sten. Men selv med sine landsmenns og sitt folks ytterste nød for øye, ga han sin menighet følgende direktiv: «Fly til fjells». Kirken hadde høyere verdier å hegne om, Guds rike, om det

Jøssingmentalitet contra NS-mentalitet

For Oslo byrett prosederes i øyeblikket en sak anlagt av mer enn 600 innvånere av Gjerpen kommune mot Radioforhandlernes Landsforbund, Politiets Radiokontor og 14 radioforhandlere i Oslo med krav om erstatning for at deres radioapparater, som ble innlevert under okkupasjonen, er bortkommet. Påstandsbeløpet er kr. 265 000.

Saksøkerne hevder at de innstevnte — uten å ha vært tvunget til det — har etterkommet tyske ordre om å sette apparatene i stand for overføring til Tyskland og at de herunder bl. a. har gått med på å fjerne alle kjennermerker på apparatene slik at en senere identifikasjon ville være utelukket. Saksøkernes prosessfullmektig, o.r.sakf. Bjarøy, påsto at det hadde vært en «lite verdig» avtale som de saksøkte hadde gått med på. Samtlige var på det rene med at det ikke dreiet seg om en ordinær beslagleggelse, men om et simpelt tyv.

På denne bakgrunn hadde den norske kirkes geistlighet å vurdere situasjonen i okkupasjonstiden. Presteskapet måtte forstå, at hvis det ikke, samlet og enkeltvis, handlet slik som Kirkens Herre selv hadde gjort i liknende situasjon, ville de kompromittere kirken som kirke. I stedet herfor handlet kirkefronten og dens ledere ut fra politiske motiver og fornektet dermed kirkens Herre og mester. Prestene hadde å hevde lov og rett og å protestere mot vold og urett, slik som kirkens herre selv hadde gjort det i sin situasjon, og eventuelt som han å ta de følger

veri og Politiets Radiokontor hadde ved anledningen utvist slurv. Ytterligere hevder saksøkerne at radioforhandlerne etter frigjøringen har solgt de da frigitte apparater i det åpne marked.

Det kan i denne forbindelse være grunn til å peke på hva det fra NS-myndighetenes side var blitt gjort for å hindre overføring av norske radioapparater til Tyskland. — Quislingregjeringens holdning i dette spørsmålet danner et illustrerende motstykke til den opptreden som «gode nordmenn» gjorde seg skyldig i.

Fra tyskerne kom det en anmodning til den dav. handelsminister om licens for utførsel av 200 000 radioapparater. Denne anmodning ble stricte avslått. På det tidspunkt var det allerede — utenom regjeringens kontroll, nemlig ved Wehrmachtsskipning — bragt ut av landet en del tusen apparater, og dette ble det fra de norske myndigheters side reagert meget skarpt imot. Spesielt den dav. kulturminister, Fuglesang, gikk hard på og forlangte kontant erstatning for de apparater som var borte, og fremholdt med støtte av den øvrige regjering at en slik fjernelse av norske radioapparater var helt utilstedeelig. For Fuglesangs personlige vedkommende var denne hans holdning sikkert medvirkende til tyskernes planer om å få ham likvidert.

Quislingregjeringen gjorde i det hele tatt hva den evnet for å krysse tyskernes planer om radorøveriet. Men den pågående prosess tyder på at det var andre som igjen — og med hell — krysset regjeringens avvergesplaner.

Slik ser sannheten ut.

Forts. side 8.

H. G.

FOLK og LAND

Ansv. utgiver og redakteur

Finn Brun Knudsen

Telefon 55 76 56.

Ekspedisjon: Kierschowsgt. 5, Oslo — Tlf. 37 76 96

Rettferdighet?

I Folk og Land nr. 20 for 29. mai i år omtalte vi Stortingsproposisjon nr. 59/1954 som omhandlet «Billighetserstatning av statskassen».

Saken gjaldt en enke med to barn som søker erstatning for tap av forsørger. — Hennes mann som var medlem av NS, ble likvidert som det så smukt heter, den 1. mai 1945 av en person tilhørende hjemmefronten. Av proposisjonen fremgår det tydelig at en underkjenner et vitneprov av stor viktighet, fordi det går mot den versjon av hendelsesforløpet som morderen hevder. Saken har nå vært oppe i Stortinget, som har strødd sand på hele saken og avvist erstatningskravet.

Vi finner dette uverdigg for Stortinget. Det går ikke an at landets kårne går hjemmefrontens erend og avslår en slik erstatning ut fra rent opportunistiske hensyn. Tiden er så langt runnen nå at Stortinget trygt kan gjøre rett og skjell for de uhyrlige feilgrep som ble gjort av hjemmefronten, uten at man risikerer at «opinionen» protesterer — for — det finnes ikke noen opinion mot rettferdighet.

Vår meddelelse i forrige nummer om at krigsskadede frontkjempere ikke skal ha offentlig støtte har vakt stor oppsikt og vi har fått en rekke henvendelser i sakens anledning. Dessverre er det intet å gjøre med saken. En må bøye seg for den kjensgjerning at myndighetene fortsetter sin utelukkelsspolitikk og at denne politikk går hardest ut over dem som har størst behov for hjelp og støtte.

Saken skal behandles av Stortinget i denne samling, og vi kan gå ut fra at dette lovtillegget blir godkjent uten særlig kommentar.

Men — etter vår mening må dette nå få konsekvenser for frontkjempernes innstilling til en hjelpeorganisasjon. Hittil har frontkjempene ikke organisert seg på noen måte, sikkert ut fra det syn at man skal gjøre seg så lite bemerket

som mulig og konsentrere seg om det daglige arbeide.

Men nå må det skje at man ser ut over sin egen lille interessedesfære. Det er hundreder av frontkamerater som har betydelige skader og er hemmet i sitt arbeide — ja mange av dem kan ikke arbeide. Disse karene må ikke overlates til sin egen skjebne. De må hjelpes og støttes. De må ikke få følelsen av at de er glemt.

Kravet om frontkjempenes hjelpeorganisasjon på ren humanitær basis presser seg nå frem av seg selv.

Mangler vi bånd?

Kjære Birger Meidell!

24. oktober. Det båndet er nok sterkere mellom oss enn vi selv aner, og jeg vet at «tidligere medlemmer» av flere «lag» møtes og minnes. — Den dagen er vanskelig å leve seg gjennom, og bedre blir det såvisst ikke, når den er offisiell FN-dag. Vi sitter strødd omkring, der hvor husnøden og praktiske hensyn har satt oss, og mange har ingen tilknytning fra før til det stedet vi er havnet på. Jeg tror at mange har fulgt din anvisning om stillhet i går med bønn om fred over hans minne, som etterlot oss ordet: «Noen må begynne å tilgi.»

Men kan vi ikke bli enige om et annet forsøk på å knytte gamle bånd ved å rykke inn en julehilsen i «Folk og Land»? Dermed støtter vi vårt kjære blad. Og vi får se hvor våre venner er havnet. Vi har alle hatt så mange «ships that pass in the night». Så får vi kanskje lyst til å sende en personlig nyttårshilsen eller flere.

25. okt. 54.

Helene W. Voss.

Dyrekjøpt hevn

I dag avslutter vi redaktør Olesens gjennomgåelse av Freda Utleys oppsiktsvekkende bok «The high cost of Vengeance», og vi vil benytte anledningen til å takke redaktøren for hans elskverdighet ved at vi fikk lov å offentliggjøre hans arbeide.

Aftenpostens «Nei»!

(Ikke du — bare jeg!)

Den diskusjon som Verdens gang reiste om NS-folkenes høyst imaginære «minnestein», måtte avisen etter et par, tre kraftsatser steppe ut av igjen med halen mellom benene. En rekke av de vanlige etterplaprerne i pressen var imidlertid ute og ga sitt besyv med — på tross av de falske premisser — og blant dem fant vi selvfølgelig også lederorganet i Akersgateklikken, selveste Aftenposten.

Om snaue 6 år har Aftenposten nådd den ærverdige alder av 100 år. Under disse omstendigheter får man være overbærende med avisen om hjernevinningene er blitt noe trege og logikken er bare så som så. Hundre år er nå engang hundre år.

Det konstruerte hetz-opplegg i Don Quijote-organet skråss over gaten har hensatt gamlingen i det rene hysteri. I en leder under overskriften «Nei!» vegrer Aftenposten seg ved å tro at det her i vårt fortrinlige land virkelig finnes slike «rabiate naturer, hvis eneste ønske kan være å holde ved like en ulykkelig splid innen det norske folk».

«Landssvikoppgjøret er forlengst avsluttet», skriver bladet videre. Det norske folket må nå få lov til å glemme, hater det, og «alle forsøk på å holde ved like minner fra og om den tid, er et alvorlig angrep på samholdet innen folket, — det som det nu er ofret så meget for».

Vel — ærede Aftenpost! — «Minnestein-spørsmålet» er ikke noe aktuelt spørsmål for de gamle NS-medlemmer. Vi greier oss herlig godt uten både «Ja»- og «Nei»-steiner. — Historien vil nok vite å berge både sannheten om oss og minnet om oss likevel. Og det greier seg det.

Men — hva så med all steinreisningen fra den annen side. Det finnes vel snart ikke den haug rundt om i landet eller den mer eller mindre kjente husvegg som ikke er forsynt med «steiner» eller «minneplater» for dem som «sloss» på «den riktige siden», d.v.s. som var Sovjet-samveldets forbundsfeller. Så sent som for noen dager siden hadde vi fornøyelsen av å se vårt lands høyeste myndigheter sammen med sovjetrussiske generaler og admiraler forsamlet i ære-

frykt om «Kirkenes-steinen» og under gjensidige forsikringer om det gode forhold med rot i de passerte år. At Stortinget i samme øyeblikk gikk inn for tysk våpenfelleskap kontra gjestenes hjemland, hadde åpenbart mindre å si. «Steinene» er blitt vårt lands avgudsbilder. Og hver tenkelig anledning nyttes til å ofre dem sød mjød og kostelig mat. Ved Norges Statsbaners 100 års jubileum var det stor oppmarsj foran «minneplaten» på Østbanestasjonen i Oslo, og da Oslo Politiforening for noen dager siden fynte 60 år, var det internasjonalt frammøte og stor hallo foran «minneplaten» på Møllergaten 19.

Og mens alt dette foregår, mens nye «steiner fortsetter å vokse opp som sopp i regnvær, og mens avisene så å si daglig bringer til torgs en hastemt reportasje i tekst og bilder, sier ærverdige Aftenposten salvesesfullt at «alle forsøk på å holde ved like minner fra og om den tid, er et alvorlig angrep på samholdet innen folket, — det som det nu er ofret så meget for»!

Nå vel — Aftenposten kan godt påstå at «landssvikoppgjøret er forlengst avsluttet» og søke sin fattige trøst i en slik tro. Men i virkeligheten er oppgjøret først nå begynt for ramme alvor. Falskneriet, u-sannheten og forvrengningen har rådd grunnen lenge nok. Omsider har det tatt til å lysne og den lysningen øker med påtagelig fart. Selv den norske statsledelsen later til i de aller siste dager å ha nådd fram til det samme standpunkt som NS-folkene hevdet helt fra 1933 av: at Europa uten Tyskland er prisgitt den asiatiske bolsjevisme. Fjernes Tyskland fra Europakartet, sa Quisling i 1933, mister vi gulvet under oss, veggene brekker sammen og vi blir nådeløst klemte mellom øst og vest! Var det egentlig så galt sagt som våre motstandere har villet ha det til?

Nei — vi har mer enn nok grunn til å minnes, vi gamle NS-medlemmer, minnes dem som ofret sine liv for et helstøpt nasjonalt syn og som til siste stund bar fedrelandet i sine hjerter. Meget mere grunn enn dem som har

I Aftenpostens aftennummer den 1. nov. behandles en bok som er kommet ut i USA. Boken avslører Roosevelts spill før USA's inntreden i krigen, forteller på grunnlag av offisielle dokumenter og undersøkelser at presidenten holdt tilbake opplysninger av avgjørende betydning for å få USA med i krigen.

Det er ting som Folk og Land for mere enn et år siden bragte til lesernes kunnskap, og vi har behandlet saken flere ganger siden.

Det er gledelig å se at sannheten marsjerer fremover selv om marsjen er sen. Vi er spent på hvor lang tid det tar før den norske pressen kommer med opplysningene om forspillet til Japans kapitulasjon som vi bragte for en tid siden.

Våre opplysninger om den franske premierminister Mendés France, desertøren, tok det også tid med før dagspressen begynte å beskjeftige seg med, og da ut fra Mendés Frances egen beretning.

Om Dien Bien Puh-helten de Gastries heltegjerninger i Freudenstadt er det tyst — selvfølgelig. Men det kommer nok. Sannheten marsjerer.

~~~~~

For mottatt bidrag

til avisen stort kr. 30.— (fra Abelsø p. å. pr. Oslo) kvitteres. Forb.kassereren.

reist «minnesteiner» for typer som Lauritz Sand, for morderne fra Cheval, for «letterne» på godsekspedisjonen og mange flere av samme sorten.

Dem som vi minnes — og som vi også akter å minnes uten å spørre noen om lov — er feller fra tunge og vanskelige år som har gjort seg fortjent til alminnelig respekt og fedrelandets takknemlighet. Som bedømte samtiden og framtiden klart og nøkternt, og som ikke trengte å ha hodet på kulelager for å følge med i den politiske utvikling. De folk trenger ikke hverken «steiner» eller «plater». De lever med oss i vårt indre, og skal gjøre det i all framtid. De vil være med oss i det «landssvikoppgjør» — det virkelige oppgjør — som nå nærmer seg sterkere dag for dag.

H. N. H.

Tito forfalsker Kroatias historie

Ved gjennomgåelse av de skolebøker som er publisert i Jugoslavia siden den annen verdenskrig var slutt, viser det seg at navnene på berømte personer i Kroatias historie, forfattere, diktere, politikere o. a. intellektuelle svertes i skolebarnas øyne. Disse menn blir presentert for nåtidens kroatisk ekungdom som forredere som i århundre solgte sitt land og folk til Roma og til vestmaktene. Dette er en av de mange metoder de titoist-kommunistiske herrer i Beograd benytter seg av i sitt forsøk på å overbevise Kroatias ungdom at det kroatisk folk ikke er i stand til å være herre i eget hus.

På den annen side viser skolebøkene skrevet av serbiske forfattere at «de kroatisk tropper var leietropper for fremmede og forredere som massakrerte den uskyldige serbiske befolkning».

Med hensyn til Serbia blir de kroatisk skolebarn fortalt at de serbiske herskere var godhjertede og edelmotige og at de alltid arbeidet for sitt folks velferd.

Fremfor alt fremhever disse skolebøkene det «faktum» at serberne er det eneste folk i Jugoslavia som er i stand til å herske over hele det slaviske syden og er det eneste folk som ikke har interesse av å undertrykke noe annet folk.

De nåværende diktatorer i Beograd forfalsker bevisst det kroatisk folks heltemotige og oppofrende historie. Slike forfalskninger er nok et bevis for at det nåværende titoistkommunistiske regime arbeider for et Stor-Serbia, som har til heinsikt å utslutte det kroatisk folk moralsk, politisk og økonomisk. (FEH).

Kringkastingsprogrammene koster over 50000 kr. pr. dag

Norsk Rikskringkasting er blitt angrepet for at kvaliteten på sendingene ikke er så god som den burde være. Det er også hevdet at kunstnerne ikke får de honorarer de har krav på. Dette kan sikkert i og for seg være riktig, og når vi hører at riksprogrammet for en dag koster over 50 000 kroner, er kritikken kan hende berettiget.

En dag i Norsk Rikskringkasting koster nemlig 51 463 kroner, det blir omtrent 359 000 kroner uken, og vel 20 millioner kroner året.

Utgiftene fordeler seg gjennomsnittlig slik at 10 minutter nyheter kommer på 884 kroner, 6 minutter værmelding på 343 kroner, 1 time med Filharmonisk Beiskaps Orkester går helt opp i 8934 kroner, mens Kringkastings-orkestret i det samme tidsrom ligger på bare 6784 kroner og Stavangerensemblen enda lavere, på 4484 kroner.

Et foredrag på et kvarter står i 1059 kroner og en oplesning som varer like lenge beløper seg til 984 kroner, teater en time går opp i 8430 kroner, og en times

Ettersøkninger

Kjell Frantz Hollmann, f. 17. 7. 23. Tilhørte 7. komp. Feltpostnr. 42264 D. Savnet tysk Røde Kors ble Hollmann hårdt såret ved Petrowska i benet.

Oddvar Hornnes, f. 1920 Vik/

grammofonkonsert på 3894. Skolekringkasting i 25 minutter kan man regne til 2240 kroner, og en times barnetime lørdag koster som en og en kvart times høyemese, det vil si mellom 4300 og 4900 kroner.

I disse tallene er alle utgifter medregnet, administrasjon, omkostninger, utgifter til teknisk drift og liknende samt honorarer, selvsagt. Et hørespill blir honorert med 880 kroner, hvis det er skrevet for mikrofonen og varer i akkurat 30 minutter.

For hvert minutt stykket er kortere enn 30 minutter, blir summen redusert med 25 kroner. For hvert minutt over 30 kommer et tillegg på kr. 277.50 og over 60 minutter 11 kroner.

Profesjonelle skuespillere får etter avtale med Norsk Skuespillerforbund et minstehonorar på 125 kroner, for oppgaver som krever to framtrøtt. For ekstra prøver er betalingen 30 kroner pr. gang. Statister får fra 20 til 75 kroner pr. rolle.

En spillemann som har hele halvannen alene, får 150 eller 175 kroner. Medvirker han sammen med andre og honoraret 50 kroner opp til 10 minutter, f. eks. solisthonorar ved symfonikonsert ligger mellom 300 og 500 kr.

Lørdagskåseri og vanlige foredrag honorerer med 200 kroner. Universitetets radioforedrag med 250. «Ord for dagen» mellom 25 og 75 og en andakt 40 kroner.

Sogn. Sist hørt fra ham 14. 6. 43, hvor han meddelte at han ville søke seg over i Pz. Gr. Rgt. «Norge». Pår. fikk brev fra komp.føreren (Wolters feltpostnr. 33576 C) datert 24. 7. 43 med meddelelse at Hornnes ble såret under kampene ved Ssrednij den 18. 7. 1943.

Bjarne Petter Klimpen f. 12. 9. 25 Stokmarknes. Påførende sist hørt fra ham 25. 1. 45 fra Wetselsdorf/Graz, SS Pz. gr. Ausbildung 2. komp.

Kristoffer Kolberg f. 30. 1. 1922 i Alesund. Sist hørt fra i mars 1945 fra SS Pz. Gren. A. E. Batl. 11 SS Lager Gen. Kamp Felddach. Kolberg ble dimitert, men var antagelig på veien hjem tatt og satt inn i et alarmkompani.

Kjell Kvisler f. 15. 2. 26 Nes/Romerike. Tilhørte SS Schi. jaeg. Btl. eller SS Panz. Rgt. Norge.

Osvald Paulin Langeland f. 13. 4. 1923. Tatt til fange ved Prikulen i Libau 27. 10. 44. Antagelig død i fangeleir Düneburg, Lettland, i februar 1945.

Herbjørn Larsen f. 31. 8. 26 i Oslo. Tilhørte SS Schi. Jag. Btl. Norge. Savnet siden 29. 6. 44 ved Kiestinki.

Asmund Lien f. 17. 5. 1918 i setesdal. SS-Unterscharführer. Savnet siden febr./mars 1944 i Russland. Kampene stod ved Martynowo Sza-

wolschtschine ved tilbaketrekning fra Oramenbaum til Narva. Tysk Røde Kors med. savnet 27. 1. 44 ved Raum Martynowo.

Lillo Lilleborge f. 20. 4. 26 i Fredrikstad. Meldte seg i 1943, deltok i Finnland til sommeren 1944. Siden har påførende ikke hørt fra ham. Meldt savnet etter kampene 25/26 juni 1944 30 km. nordenfor Kiestinki.

John Lind f. 31. 12. 1921 i Moss. Legionær, Rottenführer, nr. 7563, feltpostnummer 45086 D. Savnet siden 12. 2. 43 ved Krasnoje-Bor foran Leningrad.

Otto Lund f. 25. 2. 27 Namdal. Savnet siden 26. 6. 44 på Kandalaskafronten, 30 mk. nordenfor Kiestinki.

Malvin Kristoffer Nyvoll Mathisen f. 10. 3. 17 Tennes i Balsfjord. Savnet siden 26. 6. 44 ca. 30 km. nordenfor Kiestinki.

Einar Orlowski, f. 3. 8. 1913 i Oslo. Meldte seg i 1943. Den 17. 2. 44 ble hans avdeling omringet ved Tscherkassy. En som er kommet hjem fra russisk fangenskap opplyser å ha truffet Orlowski på et lasarett i Polen etter den 17. 2. 44. Lasarettet var visstnok lasarett Coln (Köln.)

Jentoft Natvik f. 22. 9. 20 Småvær/Mosjøen. Skrev hjem i 1944. La da såret på et lasarett, antagelig Reserverlasarett Gablinz Neisse/Volkschule, Sudetenland (Tsjekkoslovakia).

Den tyske hær

Det mest aktuelle spørsmål i den europeiske politikk i dag er opprustningen av Vest-Tyskland.

Av dette spørsmål avhenger Europas være eller ikke være — hele vår eksistens beror på om vi igjen får en sterk tysk hær. Det er ikke tvil om at uten den tyske Wehrmacht makter ikke Vest-Europa å stanse eller hindre et eventuelt russisk angrep.

Frankrike og Italia vil bryte sammen ved den første motgang — begge landene har i den 2nen verdenskrig vist at de ikke lenger er sterke militærmakter, — Sverige, Jugoslavia og de andre europeiske land er heller ikke sterke nok til å stanse russerne.

Hvis russerne ikke møter motstand fra Vest-Tyskland,

vil de i løpet av noen uker marsjere frem til Atlanterhavet og den britiske kanal.

Vil den virkelig bli så god som tyskerne selv og nå også amerikanerne tror?

Jo — det vil den...

Det tyske folk er den eneste virkelige soldatnasjon i Europa.

Finner og jugoslaver og soldater av andre nasjoner kan kanskje kjempe godt når de er nødt til det, men de liker ikke å være soldater, de trives ikke når de er underlagt den militære disiplin. Men en ekte tysker liker å være soldat — han liker å være kledd i en kjekk uniform, liker å marsjere syngende på gater og veier, han trives i det militære livet.

Men tyskerne tapte jo begge verdenskrigene!

Det gjorde de, men først

etter å ha kjempet 4 og 5 år mot en overveldende overmakt, så å si alene mot hele verden. Og i begge krigene kjempet den tyske soldat lydig og plikttro helt til han fikk ordre om å kapitulere.

Den tyske hærs styrke er den glimrende organisasjon som ikke tillater noen slags sammel eller uorden, og hærens jernhårde disiplin.

Den tyske soldat er først og fremst disiplinert; for ham er det en naturlig sak å lytte enhver ordre blindt.

En må huske på at tyskere vokser opp i disiplin — i et tysk hjem er det faren som holder på streng orden og disiplin, når gutten kommer på skolen er det læreren som utøver disiplintvungen, og det er streng disiplin på tyske arbeidssteder også.

Som mennesker blir de kanskje ødelagt av denne evige disiplintvungen som de må leve under — som soldater

blir de de beste i Europa.

Uten disiplin er en hær ingenting verdt... Når en tysk general setter en bataljon inn i en stilling og gir den ordre om å holde stillingen, så vet han at han der har 1000 mann som vil kjempe til døden eller de får ordre om å trekke seg tilbake.

En italiensk general kan gjøre regning med et hundre mann — de andre flykter under kampen.

Og disiplin og god soldatånd må det til skal en nasjon eksistere.

Dessverre ser det ut til at de vest-europeiske land er på degenerasjonens vei. Hvor er det blitt av ærbødigheten mot de gamle, lydligheten mot foreldre og foresatte, arbeidsgleden, ordenssansen og andre positive egenskaper?

Og nå holder også soldatånden, viljen til å kjempe og dø for sitt land på å forsvinne.

Alle slags pasifister og fredsvenner ødelegger den oppvoksende ungdom så godt de kan, slik at der blir militærnektene eller uvillige og lunkne soldater. A forsvare sitt land er ikke lenger en æressak for en mann — han vil heller være en såkalt sivilarbeider eller sitte i en militærnektleir.

Men jeg vil gjerne se den pasifist som rolig vil stå og se på at en fiendtlig soldat skjender hans kone eller datter.

Kanskje han da vil holde et fredsforedrag for voldsmannen?

Det som gjelder nå er å få satt opp en sterk tysk hær snarest mulig.

Da kan Europa føle seg tryggere og russerne vil betenke seg lenge før de angriper.

En realist.

Latterlig!

... Folk flest skjønner visst ikke at Norge ikke lenger er noe selvstendig rike — tross ordlyden i grunnlovens paragraf 1. Når det gjelder Vest-Tysklands opptagelse i A-pakten er saken naturligvis allerede avgjort av stormaktene i vestblokken. Men for at det skal se ut som om de små land fremdeles er uavhengige får deres nasjonalforsamlinger lov til å debattere og stemme over spørsmålet. Det ville da også være helt meningsløst om Norge med sine 3 millioner innbyggere skulle ha makt eller rett til å hindre de store land i å gjennomføre det de finner nødvendig for Nord-Europas sikkerhet like overfor mulig angrep fra Russlands side. — Stortinget er nok nødt til å være med på innbydelsen av Vest-Tyskland til å bli medlem av A-pakten, dersom Norge skal fortsette selv å være medlem.

Men dobbelt latterlig er det å høre innvendingene mot Vest-Tysklands opptagelse i pakten. Disse protestanter taler som om de tror at det er av velvilje og godhet mot vest-tyskerne at forslaget er kommet frem, mens det i virkeligheten er den bitre nød for rest-Europa som ligger til grunn for dette. Ti hvorledes kan Vest-Europa og USA klare seg mot russerne om Vest-Tyskland ikke er med i forsvaret? Dersom dette land ikke er rustet opp, vil det være en lett sak for russerne først å ta det og utnytte dets industri m. m., og snart ville hele rest-Europa, når kanskje unntas England, til å begynne med være okkupert. Det er jo lett å forstå for den som vil forstå.

De av hat forblindede Grini- og Sachsenhaus-fanger blander seg freidig i saken som om de skulle representere det norske folk. De innbiller seg visst fremdeles at de anses som noen riktige ekstrapatrioter og martyrer som vi må ta hensyn til tross deres lille antall. Deres martyrium setter jeg et store spørsmålstegn ved. Etter hva Odd Nansen forteller i sin bok om fangenskapet i Sachsenhausen hadde de norske fanger der det forholdsvis godt. De fikk matpakker fra Norge og Danmark i sådanne mengder

at de lagret matvarer for lang tid fremover i stedet for å hjelpe de stakkars jøder, polakker og russere som ingen matpakker fikk, og som holdt på å sulte i hjel. Og som toppen på det hele ble det opprettet horehus spesielt for nordmenn. Hitler ville vel at disse lyshårede og blåøyde arier skulle ha det etter omstendighetene som herrefolk, og at de ikke skulle mangle noe. Det er altså disse «martyrer» som nå føler seg berettiget til fremfor andre å ha et ord med i laget. Men jeg tenker at nordmennene kan være kisteglade for at verdens dyktigste soldater blir med i det felles forsvar.

Ottar Huuse.

Pressen

Sundlos forslag om å innstifte en minnedag over våre falne og en påstand om at han hadde foreslått et minnesmerke reist, ble lørdag til et stort, førstesides oppslag i V.G. Bladet kan fortelle at mange har sluttet opp om tanken med Meidell i spissen. Bladet spanderer et bilde av Sundlo, «slik som vi husker ham fra lagmannsretten», og av Meidell, «fotografert i sitt statsrådsværelse i 1941». Avisen «kaller et slikt minnesmerke makabert (dødsens uhyggelig.) V.G. har søkt lovkynlig hjelp, men fått det svar at ingen norsk lov kan hindre en minnedag eller reisingen av et minnesmerke. Til slutt slår bladet fast at planen vil vekke avsky og indignasjon blant nordmenn.

Aftenposten slår for en gangs skyld neven i bordet med kraft med en leder i kveldsutgaven lørdag med overskriften Nei! Lederen slutter slik: «Det norske folk må nu få lov til å glemme at det engang var en liten minoritet som sviktet i en avgjørende tid. Og allt forsøk på å holde ved like minner fra og om denne tid er et alvorlig angrep på samholdet innen folket, det som det nu er ofret så meget for.»

Glemme og samhold — fagre og fromme ord i en skolemesters munn og penn. Vi er slett ikke nauendes til å gå tilbake til han bispen, som i sin bønn til Lysets Herre ønsket at vi aldri måtte glemme det sunne, livgivende hat, vi har så mer enn nok med pressen her og no. Aftenposten hadde dagen før sin Nei! en melding: Sosialkomiteen i Stortinget foreslår at landssvikere ikke skal ha rett til offentlig støtte ved krigsskade på person. Er ikke skyldspørsmålet avgjort ved dom eller

«Vi har ikke foretatt kjøp av krigsmateriell.»

Da Wright avlivet legenden om emigrantenes krig

Seirens nøkkel ligger i et omhyggelig studium i det foreliggende historiske materialet! Mange ser ikke skogen for bare trær. I Morgenbladets stortingsreferat for 12. juli 1945 står på side 7 under overskriften: «Vi har ikke foretatt kjøp av krigsmateriell.»

Wright (h) uttalte i debatten: Av opplysninger som foreligger framgår det at vi gjennomsnittlig siden juni 1940 har brukt 100 mill. kr. pr. år til vår direkte krigsførsel, og det kan ikke sies at denne økning til 100 mill. egentlig innebærer særlig store utgifter på dette område.

Når utgiftene ikke er blitt større skyldes det i første rekke den politikk som den norske regjering i London fulgte når det gjaldt vår direkte krigsinnsats (!!!)

Vi har bl. a. ikke foretatt kjøp av materiell, bortsett fra noen få jagerfly, som er kjøpt av den norske stat (antagelig før kapitulasjonen 10. 6. 40? - vår anm.) Den revolterende Wright fortsatte dette sitt for historikerne skrekkelige foredrag i Stortinget

vedtatt forelegg, avgjør Sosialdepartementet etter fritt skjønn om vedkommende har gjort seg skyldig i landssvikersk forhold. Det er all grunn til å tro at forslaget vil bli vedtatt og opphøyet til norsk lov. Denne bestemmelse vil ramme også medlemmer av Unghird og Småhird. Her som ellers er ethvert medlem av NS og biorganisasjoner satt i en særstilling, satt utenfor. Forslaget bør mane oss alle til dyp ettertanke og til den aller største forsiktighet med sin person i den kommende krig.

Det er hendt så mye og mangt de siste fjorten dagene. Samhold? Hendingene i disse dagene har vist oss at Norge, Norden, Europa, Verden ikke er en samholdende søndagsskoleklasse, og at tidens melodi ikke er en from hymne. Den gamle verdensordning er gått under, en ny holder på å ta form. I denne tid, full av rådløshet, vilfarelser og tak som glapp, da er vi «en liten minoritet», så lett å ta til, vi står bestandig så laglig til for hugg. — Stortinget finner det laglig å vedta ennå en unntakslov, og hovedstadspressen finner det laglig å mane fram nordmennenes avsky og indignasjon når vi vil hedre minnet om våre falne. Enten vil et eventuelt minnesmerke bli stående som alle de andre min-

etter det hederkronede Morgenbladets referat slik:

«Norge eier ikke et eneste av de krigsskip som i dag seiler under norsk flagg! Taleren hadde ikke vært enig i den politikk som regjeringen hadde fulgt, — fordi han mente at når vårt land var hærtatt og vi sammen med våre allierte skulle frigjøre vårt land og være med i kampen for å slå tyskerne ned, — så skulle vi fullt ut være med på det økonomiske.»

Såvidt Wright, som skal roses for at han selv — etter hva det er opplyst — søkte å ta krigen alvorlig! Men har han glemt at det hittil ikke er bragt frem noe vesentlig, som tyder på at London-regjeringen hadde glemt sin kapitulasjon overfor tyskerne? Når f. eks. unntas rettsaken mot Skancke? Og når unntas at man i London inntok sine forfriskninger i uniform, og lot den norske handelsflåtes mannskaper ta støyten som i den første verdenskrig... Og tapre frivillige...

A. L.

Psykologisk nødvendighet?

Ad Folk og Land nr. 32 — 1954, side 2, spalte 5.

Professor Andenæs og hans overordnede fandt det altså «psykologisk nødvendigt» at der blev afsagt og fuldbyrdet politiske dødsdomme her i landet.

Hvorfor gjorde de det?

Antagelig fordi magthaverne ved hjelp af slike domme og eksekusjoner hurtigere og kraftigere end på nogen anden måte kunde overbevise massen om hvem den skulde anse som landssvikere, og om hvem den skulde anse som gode nordmænd.

nesmerkene som er reist etter krigen, eller så vil det bli sprengt i småbiter tillikemed alle de andre — unntatt ett. Noe tredje gis ikke.

Oslo, 24. oktober. 1954.

A. D.

Hvor lenge?

Jeg sitter her i min stue og tenker på de store begivenheter ute i verden, hvor Tyskland i dag, etter 9 års okkupasjon, får sin selvstendighet tilbake. Det varmer mitt hjerte og skinner der håp inn i fremtiden.

Tyskland, som var alles fiender under siste verdenskrig og av seierherrene ble stempet for all den grusomhet en krig fører med seg. En «barbarnasjon», en fare for frihet i all evighet, og aldri mere måtte bli en førende makt i Europa. Foruten at det var bombet i filler tok seierherrene ifra landet det som var igjen av maskiner i fabrikkene og mente dermed å stenge for fremtidig konkurranse og lamme energi og håp for fremtiden. Alt selvfølgelig i sivilisasjonens tegn og velgjerning! Særdomstol ble reist, hvor seierherrene alene tok plass. Her var det mennene som skulle dømmes, forbryterne mot menneskeheten! Alt som var grusomt og ondt kom fra Tyskland, det land vi før krigen sendte våre barn til videre utdannelse. Ethvert forsvar var forgjeves, strikken om halsen «på de skyldige» var lagt lenge før «dommen».

Og i dag underskrives i Paris den fullstendige frihet for Vest-Tyskland og «bødlene og barbarene» blir likestillet med seierherrene.

Tyskland kunne ikke lenger holdes utenfor. Den «fred» de «kloke» seierherrer hadde skapt, med Russlands makt like ned i Berlins gater, ble en større fare for Europas frihet enn krigens seier. Og midt i krigens ånd fremdeles behersker makthaverne. Fremdeles sitter noen av våre beste menn bak fengselsmurer, dømt som «landssvikere», menn som vernet landet under krigen for det overmot Tyskland til dels viste under okkupasjonstiden.

Hvor lenge skal Norges makthavere innta en særstilling og stenge for frihet og rettferdighet?

Erling Bjørnson.

Quislingsaken 1932

Sidebemerkinger

Vi fortsetter gjengivelsen av stortingsdokumentene:

III Det norske Arbeiderpartis (D.N.A.) politikk og virksomhet.

I sin tale i Stortinget og i sin skrivelse til Stortinget av 22. april d. å. hevder statsråd Quisling at Det norske Arbeiderparti — etter at det (i 1923) meldte seg ut av Komintern — ikke har avskåret enhver forbindelse med Moskva, idet bl. a. partiet (eller fagorganisasjonen) i 1927—28 har mottatt et betydelig beløp fra Russland.

Komiteens flertall bemerker at der herom foreligger følgende opplysninger:

Av det i dok. 126 omhandlede regnskap for 1. jan. 1927 til 1. oktober 1928 fremgår at Centralrådet for Sovjetforbundets fagforeninger av «fondet for den internasjonale solidaritet» har utbetalt «til det norske fagl. styre kr. 402 662.04.» Komiteen går med statsråden ut fra at dette beløp er gullrubler (formodentlig den samme sum som nedenfor nevnte kr. 800 000).

Ifølge de vitneforklaringer som etter komitéens foranledning ble opptatt ved Oslo forhørsrett 9. juni d. å. (bilag 2) mottok den norske faglige landsorganisasjon i 1927 (i anledning av arbeidskonflikter her i landet) kr. 200 000 som gave og kr. 800 000 som rentefritt lån, som skulle tilbakebetales når de økonomiske forhold tillot det, og hvorav hittil er tilbakebetalt kr. 300 000. Det er altså Arbeidernes faglige Landsorganisasjon som har mottatt pengene, ikke D.N.A. Partiet og den faglige organisasjon er som bekjent særskilte organisasjoner med særskilt styre for hver. Det bør dog bemerkes, at for tiden er den faglige landsorganisasjons sekretariats formann og nestformann også medlemmer av partiets sentralstyre, likesom redaktøren av partiets hovedavis er medlem av partiets sentralstyre og dessuten (som fagorganisert valgt) medlem av organisasjonens sekretariat. Videre bemerkes at den faglige landsorganisasjons sekretariat i årene 1927, 1928 og 1930 har ytet pengestøtte til arbeiderpartiets valgkamp og at dette er godkjent av re-

presentantskapet og fagkongressen. Jfr. herom vitneforklaringene. Sistnevnte faktum viser etter komitéens oppfatning, at den faglige landsorganisasjon i virkeligheten ikke er en upolitisk faglig organisasjon, men at den politisk står i forbindelse med arbeiderpartiet.

I statsråd Quislings foredrag og skrivelse er for øvrig omhandlet D.N.A.s politiske innstilling og program. Han peker særlig på forhandlingene på partiets landsmøte 1930 og på det på dette møte vedtatte prinsipielle program, som viser at partiet er et revolusjonært klasseparti, og at det ved en organisert klassekamp kjemper for å erobre statsmakten for å gjennomføre en sosialistisk samfunnsorden uten hensyn til om partiet har flertallet bak seg eller ikke — altså med utenomparlamentariske midler.

Komiteens flertall er enig i hva statsråden har uttalt herom. Så lenge partiet holder fast ved det prinsipielle program av 1930 må man gå ut fra at dette program er grunnlaget for partiets virksomhet, bestrebelse og mål, og at det vil bli søkt virkeliggjort.

Videre anfører statsråden i skrивelsen at de oversendte dokumenter viser at arbeiderpartiet i den tid det sto i Komintern (særlig i 1920-21) var sterkt engasjert i iverksettelsen av den revolusjonære omstyrting i Norge, likesom russiske penger i dette øyemed har vært sendt til Norge.

Vi henviser herom særlig til dok. 69, 71—73—76, 119—123, 137 og 139.

Ad II og III. Ordensvern, arbeidervern, våpensmugling og våpenlagre.

I sin tale i Stortinget kom statsråd Quisling også inn på spørsmålet om arbeidervern og disses mulige bevepning (stortingsforhandlinger side 547-548). I skrивelsen til Stortinget omtaler han under avsnittet om N.K.P. spørsmålet om røde vernaodelinger og disses bevepning. Han henviser til de foreliggende meldinger om våpensmugling (jfr. for øvrig side 5 og 9 foran). I avsnittet om D.N.A. kommer han tilbake til «Ar-

beidervernet etter hvis opprettelse det tidligere «ordensvern» ble opphevet (1 desember 1931)» og omhandler herunder spørsmålet om arbeidervernets bevepning. Han peker også her på de foreliggende meldinger om forskjellige våpentransaksjoner, selv om de hittil foretatte etterforskninger vedrørende våpensmugling «ikke har gitt positive resultater av betydning».

Komiteens flertall vil bemerke at det er på det rene at der er dannet arbeidervern på flere steder i vårt land, i allfall i Oslo og Trondheim. Etter politilovens paragraf 21 må «frivillig ordensvern» ikke opprettes uten politimesterens samtykke og må bare virke under hans ledelse. Det er komitéen bekjent at påtalemyndigheten har grepet inn i anledning av at arbeidervernet i Oslo nylig har opptrådt under et av D.N.A. iverksatt demonstrasjonstog.

Hvor vidt og i hvilken utstrekning der måtte være dannet kommunistiske røde vernaodelinger («røde frontorganisasjoner») og om der faktisk eksisterer fast organiserte sådanne kan man ikke bedømme på grunnlag av de mottatte dokumenter. Man går ut fra at myndighetene har sin oppmerksomhet henvendt på dette forhold. Det synes å fremgå at der under Menstad-opptøyene i juni 1931 (jfr. avsnitt IV) var i virksomhet kampgarder (organisert for anledningen?) istandbragt av kommunistene. —

Med hensyn til de av statsråden nevnte meldinger om våpensmugling og våpentransaksjoner henviser flertallet til dok. nr. 58, 59, 91, 95, 96, 138, 144, 146, 150 og 152.

Da det var komitéen bekjent at forskjellige meldinger om våpentransaksjoner hadde foranlediget undersøkelser av myndighetene (Justisdepartementet og politiet), fant man det riktig å få Oslo politimesters og oppdagelsessjefs redegjørelse for disse undersøkelser og resultatet av dem. Disse redegjørelser er trykt som bilag 1 til nærværende innstilling.

Som det vil sees er der i løpet av en årrekke anstillet

forskjellige undersøkelser av myndighetene (Justisdepartementet og politiet) til bedømmelse av om der kan antas å være innsmuglet våpen, således i 1927 og 1930. Det fremgår at der ved de av Oslo Politikammer anstilte undersøkelser intet er fremkommet som støtter riktigheten av de meldinger som har foranlediget undersøkelsene. Etter hva man har bragt i erfaring gjelder dette også de av Justisdepartementet foranstaltede undersøkelser samt de politiundersøkelser som har vært anstillet i forskjellige landsdeler. I denne forbindelse vil komitéens flertall peke på, at de mottatte dokumenter (jfr. utdraget) som omfatter tidsrommet fra 1918 til nå, viser at myndighetene hele tiden med oppmerksomhet har fulgt den revolusjonære virksomhet i vårt land.

IV. Menstad-affæren.

Under en omtale av Menstad-affæren uttalte statsråd Quisling:

«Under urolighetene på Menstad ble vi bekjent med at det ikke var noen lokal affære, men et planlagt opprør som skulle gå over til reising over det hele land. Det falt i våre hender dokumenter fra utlandet, som viste at bevegelsen skulle overføres til Oslo og Bergen. Hvem var det som sto bak disse ting, som formidlet disse ting? Jo, det var to av de sannhetsvitner som har opptrådt mot meg. Disse og de andre som har vitnet mot meg, har gitt seg selv attest som ærlige og vel-tjente offentlige menn, men jeg tillater meg å se på dem som kjøpte og betalte agenter, som fiender av vårt fedreland og vårt folk.»

I tilslutning hertil har statsråden i sin skrivelse av 22. april henvist til Kominterns program som N. K. P. er forpliktet til å følge, og hvor det bl. a. heter at i tilfelle av en situasjon som ligger til rette for øket revolusjonær virksomhet skal massene føres til direkte angrep på den borgerlige stat ved propaganda med trinvis stigende overgangsparoler og ved organisering av masseaksjoner: streiker i forbindelse med vepnede demonstrasjoner, og til sist generalstreik som

I mars 1946 sto følgende, avslørende notis i Oslo-avisene:

«I anledning de tyske gestapisters påstander i lagmannsretten om mishandling av tyskere på Akershus, vil Akershus Fængselsfunksjonærers gruppestyre gjøre oppmerksom på at den første tid etter okkupasjonen ble vaktholdet utført av hjemmestyrkene som senere ble løst av Rikspolitiet. Først fra 28. februar i år ble ansvaret for vaktholdet overtatt av fængslets gamle betjening som selv sagt kjenner fængselsreglementet, og dets uttrykkelige forbud mot mishandling av fanger.»

Den nye rekrutten kunne ikke følge med og den enkleste ekseris var og ble et mysterium for ham. Særlig ble han forvirret og kunne ikke følge med i sersjantens hastige kommandoord: Se til høyre, se til venstre, se rett frem.

— Nei, pinadø, sa han til seg selv, dette vil jeg ikke være med på. Jeg venter til mannen har bestemt seg til hva det er vi skal gjøre.

— D'kke så farlig for Grini-klubben. Den kan bare strø Sand på saken.

Laffen i V.G.

En arbeidskledd mann og hans kone satt på bussen, da han spurte: Har du kjøpt Ufysa? — Ja, sa kona og dro fram Dagbladet.

Mennesket kan unnvære mye, bare ikke mennesker.

(Rochefoucauld).

munner ut i alminnelig vepnet opprør. En sådan situasjon inntraff i Norge under storkonflikten i 1931». (Se for øvrig om statsrådens bemerkninger om Menstad-opptøyene foran.

Komiteens flertall har ikke hatt anledning til og har ansett det upåkrevet å gå detaljert inn på spørsmålet om Menstad-urolighetene, disses foranledning og deres utvikling fra de første dager av juni 1931 til de kulminerte i det såkalte «Menstad-slag» den 8. juni. Disse forhold er inngående belyst i de offentlige straffesaker som har vært reist mot en rekke personer som er dømt for straffbare handlinger under urolighetene. Komiteen har ikke funnet grunn til å få utlånt dokumentene i disse omfangsrige straffesaker, hvis gang har vært referert i pressen.

R. Gjessing

Urmaker
Drammen
Tlf. 25 07

Benytt

HÅNSKOMAKEREN
i Neuberggt. 15 - Oslo

MJØNVOLD KAFE

Brandbu, Hadeland
anbefales

FOLK og LAND

Ansv. redaktør og
utgiver:
FINN BRUN KNUDSEN

Utkommer i Oslo
Redaksjon:
Telefon 55 76 56

Ekspedisjon og kasse:
Postboks 3214, Oslo
Kierschowsgt. 5, Oslo
Telefon 37 76 96

Abonnementspriser:
Kr. 16.00 pr. år, kr. 8.00
pr. halvår. Sverige, Dan-
mark: kr. 20.00 pr. år,
kr. 10.00 pr. halvår. Ut-
landet for øvrig: kr.
24.00 pr. år, kr. 12.00 pr.
halvår. I nøytralt omslag
kr. 30.00 pr. år, kr. 15.00
pr. halvår.

Løssalgpris: 40 øre

Annonsepris:
32 øre pr. millimeter
over en spalte

Bruk postgironr. 16450

Sambandstrykkeriet
Oslo

Forts. fra foregående nr.

J. FREDRIK VOSS:

Okkupasjonstida i historielærebookene

LÆRARSAMBANDET OG ANDRE DETALJAR

Som det før er peika på vert kampen mot Quisling og N.S. nærepå hovudsaka i desse lærebøkene. Det tyske okkupasjonsstyret jamvel kjem reint i bakgrunnen. Vi fær høyra om terror frå Quislings hirdmenn, freistnad på å nazifisera lærarane og ungdomen, om idrottsstreik, prestestreik, at bispar og prestar vart internerte, at universitetet vart stengt og mange av professorane og studentane arresterte. — Men aulabrannen, som var grunnen til dette, høyrer vi ikkje gjete, for den var det «jössingane» som hadde kveikt. Vi høyrer, at nazistane «gjorde forsøk på å mobilisere norsk ungdom til arbeidstjeneste for tyskerne», og kalla det «nasjonal arbeidsinnstas». Men underleg nok, den norske legion eller andre norske militæravdelinger av N.S. ungdom som vart sette inn på austfronten i kampen mot bolsjevismen, — ikkje langt frå 10 000 mann i det heile, tegjer dei heilt stilt med alle saman.

Alle desse detaljane og jamvel fleire er berre oppsummerte som addendar i eit reknestykke som skal ha til fasisit å visa kor landssvikersk og fåvist N.S. var. Alt gale vert lagt Quisling og N.S. til last. At Quislings stode ofte var meir enn vanskeleg, ikkje minst fordi Terboven motarbeidde han etter evne og prøvde å kompromittera han både hjå Adolf Hitler og det norske folket, fletter vi ingenting om.

Til døme på kor einsynt og tilsikta framstillinga er, kan ein taka det som M. Jensen skriv om lærarstriden. Lova om å skipa «Lærarsambandet» vart ferda ut 5. febr. 1942.

7

«I de neste dagene,» skriv han, «var det stadige rådslagninger mellom lederne for lærerne og hjemmefronten ellers, og snart ble parolen om protest mot lærersambandet sendt ut over landet på alle de veier en den gang brukte, med kurerer og hemmelig skrift. Det store flertall av lærerne som hadde protestert, ble avsatt fra sine stillinger og til sist ble mer enn 1000 lærere arrestert. De fleste av dem ble siden sendt til Kirkenes, hvor de lenge satt i konsentrasjonsleir; men motstanden ble ikke slått ned.»

Det var mange ord om ei etter måten mindre viktig sak i det store hendingskomplekset i åra 1940-45. Sogebookene i framtida kjem til å nøgja seg med mindre. At «hjemmefronten» eller motstandsørsla som no var i stendig veksande etter propagandaen frå London og dei aukande vanskane som møtte den tyske krigsførsla ute i verda, fann denne saka so viktig at dei nytta henne ut til det ytste, er ei anna sak. Av same grunn ynskjer aktørane, og til dei høyrer både M. Jensen og andre av lærebokskrivarane, at ho skal gå inn i oppskulinga åt dei nye ættledene.

Men då bør ein i minsto få med desse momenta og: 1. Dei protesterande og avsette lærarane fekk postane sine att då departementet i slutten av april tok attende kravet om personleg innmelding i lærarsambandet, og skulane kom i gang att. 2. På vegen til Kirkenes (i Trondheim) var lærarane viljuge til å bøygja seg for kravet om innmelding i sambandet, og både kyrkjeministeren Skancke og Quisling vilde ha ferda stansa; men Terboven sa nei. 3. I Kirkenes sat lærarane i arbeids-, eller om ein vil, konsentrasjonslæger til fram på hausten. Da slapp dei heimatt etter kvart som dei samtykte i, med namneunderskrift å godtaka innmelding i lærarsambandet (på tysk). Større heltar var dei ikkje. 4. Alle dei lærarane som hadde godteke sambandet, vart etter frigjeringa suspenderte eller jamvel avsette for godt frå stillingane sine (etter «utrenskingsloven»). Dei som attåt hadde stått innmeldt i N.S. fekk meir eller mindre harde fengselsstraffer eller (og) bøtestraff attpå, og all løn i suspensjonstida vart nekta deim trass i både grunnlov og skulelover, — det kunde gå fleire år før avsetjingsdomen

A. OLESEN

Dyrekjøpt hevn

VED BEHANDLINGEN AV
DET TYSKE FOLK FIKK
BESETTELSESMAKTEN
SOSIALDEMOKRATENE
IMOT SEG

Med særlig interesse leser man endelig i boken om den holdning fremtredende tyske sosialdemokrater har inntatt overfor den allierte, spesielt amerikanske besettelsespolitikk. I Bokens annet kapittel, i hvilket fru Utley med dyp begeistring forherliger berlinernes selvhevdelseskamp under blokaden i etteråret 1948, skildrer hun bl. a. flere ganger mere inngående overborgermester Reuters holdning. Hun skildrer den fotbitrede motstand befolkningen i Vest-Berlin selv presterte, forteller om den hjelp den amerikanske øverstkommanderende, general Clay, ytet etter at han i første omgang ikke unnslo seg for å behandle Berlins valgte representan-

ter som undergivne, som bare hadde å adlyde de alliertes ordre. Amerikanerne hadde først holdt kameratslig gjestebud med «de militære representanter for Stalins blodplettede tyranni»; men da man langt om lenge ble klar over hvorhen utviklingen gikk, slo man bakk, og da var det Belins amerikanske nestkommanderende colonel Babcock, som i august 1948 overfor fru Utley erklærte: «Disse menneskers mot er virkelig beundringsverdig. Bystyrets medlemmer setter ved hvert møte liv og frihet på spill, da rådhuset ligger innenfor den russiske sektor, og vi kan ikke yte dem noen beskyttelse.»

Freda Utley forteller om demonstrasjonen i Berlin den 26. august 1948, som fant sted etter at bystyret var blitt satt ut av Rådhuset av kommunistiske støttropper og po-

litimenn. Da samlet berlinerne seg til protest under åpen himmel foran Riksdagsbygningens dystre ruiner. Ernst Reuter var hovedtaler, og i hans tale var ledemotivet kravet om frihet. Med brakende begeistring hilstes dette krav av de utsultede, forhutlede, dårlig kledte folkemasser, som var møtt opp. Da var det at Reuters ord: «Vi er våpenløse, men vår ånd er sterkere enn deres», mottokkes med jubel, mens mengdens blikk vendte seg til de russiske soldater som holdt vakt i nærheten, ved det sovjetiske krigsmonument. Og Reuter fortsatte: «Hvis det russiske folk kunne tale fritt, ville det sammen med oss kjempe for friheten.»

Senere har forfatterinnen anledning til en inngående samtale med Ernst Reuter. — Denne hevder at berlinerne nettopp ved denne faste holdning ville finne tilbake til seg selv og derved «kunne gjøre det umulig for vestmaktene fremdeles å behandle oss som innfødte». Reuter tok således overlegent på okkupan-tenes nedlatende holdning overfor ham, han bøyde seg

ikke. Da han spurtes hvorledes det lot seg forklare at tyskerne ikke under innvirkning av nazistene og vestmaktens herremoral var blitt nihilister, svarte han: «I dag har vi mulighet for å gjøre noe til vår selvhjelp, å forsvare oss, selv om vi er uten våpen. Det virksomste middel mot fortvilelsen er handlingen. Vårt liv har igjen ved kampen mot kommunismen fått noen mening. Berlin er atter stolt over seg selv. Vi har gjenfunnet vår selvaktelse, og vi er overbevist om at vi også engang vil oppnå eders respekt.» Disse tanker fremførte Reuter, ennskjønt han selv hadde opplevd at de allierte kommandanturer etter oktobervalgene 1946, da kommunistene kun oppnådde 19 prosent av det samlede stemmetall, trumfet igjen om at der innen bystyret dannedes en koalisjonsregjering, som foruten sosialdemokratene, de liberale og de kristelige demokrater også, omfattet kommunister...

Som sosialdemokraten Ernst Reuter var den egentlige bærer av motstandsånden i Berlin, således sosialdemokraten

dr. Carlo Schmidt innen den franske sone. Schmidt var på samme måte en kampens mann, ved sin herkomst en personlighet, som i ganske særlig grad reresenterte vest-europeisk kultur. Moren var fransk, faren var tysk, så han i sin person «forenet teutonisk styrke og beslutsomhet med gallisk esprit, glede til livet og alt skjønt». Franskmennene turde ikke arrestere ham; dertil var han en altfor betydelig mann. Schmidt hadde administrert en fransk provins under den tyske okkupasjon, hadde vist rettsindighet og hjelpsomhet, modig beskyttet den franske befolkning mot Gestapos overgrep, og han kunne derfor etter kapitulasjonen tillate seg en selvstendig mening overfor den franske besettelsesmakt. Fru Utley lærte ham å kjenne oktober 1948 i Bonn, møtte ham senere i Berlin, hvor han i valgkampene sto side om side med sin politiske meningsfelle Ernst Reuter. Begge var de renlivede representanter for en ny, udoktrinær sosialistisk bevegelse, som snarere var liberal enn sosialistisk og for

fall. Jamført med dette tel det lite det dei sambandsnek-tande fekk svida. Skall heile sanninga fyrst fram, må alt dette og koma med. Men då fell heile lærarsambandet og Kirkenes-ferden ut or skulebøkene, kan ein gå ut i frå.

Edv. Bull i «Nordmenn før oss» gjer ikkje nâme nær so mykje, blåst av lærarsambandet som M. Jensen, men tek i staden fram ein annan, endå mindre detalj frå skulefron-ten i denne tida, og kjem samstundes i skade for å gjeva rang rettleiding. Han skriv: «Siden prøvde N.S. å få innført nye lærebøker i en rekke fag, men lærere og elever sto stort sett sammen om å nekte å bruke dem.» Dette er ofsa slik, at det vert usant. Det var berre i tyskopplæringa det var arbeidd ut og påbode nye lærebøker, og det etter sterke krav frå tyskarane. Det norske departemenet var her berre «strå-mann». Historiebøkene og dei andre vart ikkje rørde ved.

MATNAUD OG DYRTID

Frå gammalt har tanken på matnaud og dyrtid alltid vore knytt til krig og krigshendingar. Kanskje i serleg grad hjå nordmennene, som er so lite sjølvberga i matvegen og alltid har vore viste til å lita på skipskjølen når det gjeld korn-forsyninga. I skildringane frå krigstida 1807/1814 er dette alltid drege fram som hovudvansken for folket. Siden då hadde vi aldri havt nokon krig og aldri vore avskorne frå handel og tilførsle vesterut.

Det var då å venta at dette emnet skulde få ein heller brei plass i framstillinga frå siste krigen. Folkeskulebøkene har det jamt over. Men underleg nok, både Bull og M. Jen-sen, dei to lærebøkene som ofrar største sidetalet på denne tidbolken, gjet ikkje om det i det heile. Ut frå det synet som elles råder i framstillinga er vel det og det rettaste. Når ein fyrst kjem inn på dette emnet, er det nemleg uråd andsy-nes vaksne elevar å dylja over det faktum, at det norske sty-ret i landet her gjorde eit sers godt arbeid. I samband og samarbeid med den tyske okkupasjonsmakta sytte det for å halda hjula i gang og få den innførsla av matvaror o. a. som var naudsynt til å halda undan naud og svolt og svelt-ihel. **Elevarne i realskule, gymnas og lærarskule er so vidt**

hvilke det var mere om å gjø-re å beskytte friheten og den vesteuropeiske kulturs grunn-verdier enn å oppnå virkelig-gjørelsen av et økonomisk krav.

GASSKAMRE A FORE-TREKKE FOR SULTEDØDEN

Carlo Schmidt erklærte:

«Hvis de allierte lar oss le-ve, må de være fornuftige og gi oss midlene, med hvilke vi kan tjene vårt brød. Ellers må de åpent gi til kjenne at de har til formål å la oss sul-te ihjel, og derved ville det bare være anstendig, hvis de ville berede oss en smerteløs død ved hjelp av gasskamre.»

Ville de allierte ødelegge det tyske ervervsliv ved de-montasjer o.s.v., drive det ty-ske folk i fortvilelse, så be-redes dermed kun veien til kommunismen. Skulle man allikevel krepere, kunne det jo likeså godt skje under et kommunistisk system.

Freda Utlej forteller ennu mangt og meget om disse to menn, skildrer dem som tap-re, selvbevisste menn, ufor-trødne forkjempere for de-mokratiet. Begge er, forteler hun, fysisk sterke, dynamis-

ske personligheter. Nordtys-keren, frisøren Reuter, og tydtyskeren, dikter-soldaten Schmidt, er enige i å avvise fortidens smalsporede dok-trinære sosialisme. De kjen-ner høyere mål, kjemper for det menneskelige samfunns grunnleggende verdier: for friheten, rettferdigheten, for bevarelsen av menneskets selvrespekt og ære, for sann-ferdighet og fairness i sam-kvømmet mellom mennesker, grupper, nasjoner. Og gjer-ning gjelder dem mere enn ord, praktisk politisk gjer-ning i demokratisk ånd me-re enn alle UNO's skjønne proklamasjoner. — Overfor dette sviktet dog besettelses-maktens ansvarlige menn. — Derfor disse sosialdemokra-ters forbitrede kamp mot in-toleranse, urett, forfølgelse fra seierherrenes side, derfor deres ubrytelige kameratskap i kampen for deres folks fri-het. Carlo Schmidt var det derfor givet å tilrope berli-nerne på et SPD-møte den 27. november 1948, at mens der i Bayern fantes menne-sker som sluttet seg til kom-munismen for å sikre seg et visst forråd av Persil til den

neste store utrensning, hadde Berlin tatt hansken opp, inn-ledet åpen kamp mot kom-munismen, skrevet «et nytt ærefullt kapitel i historien om menneskehetens kamp for friheten». Det tyske navn nevntes atter med ære, og Berlin var man takk skyldig, fordi det atter hadde sikret det tyske folk sympatier ut-adtil. På den annen side ønsket man så riktignok også å bli fritatt for fremmede mak-ters despotisme; ti kun et fritt og fribarent folk kunne engang i tidens løp bli de an-dre maktters jevnbyrdige med-kjempere for en bedre ver-den.

I virkeligheten lå nettopp i den her omhandlede kamp spiren til en ny politikk fra vestmaktens side overfor det besatte Tyskland. Sympto-matisk herfor var bl. a. den i og for seg lille ting at de amerikanske og engelske re-presentanter i Berlins allier-te kommandanturer siden blokadens begynnelse reiset seg fra sine stoler når de mottok de offisielle tyske re-presentanter til forhandlin-ger. Så megen høflighet had-de man ikke før vist! Der fan-

tes altså langt og lenge tys-kere som seierherrene mente å kunne møte med respekt. Senere har meget forandret seg. Men den kamp menn som Ernst Reuter og Carlo Schmidt og sammen med dem ikke minst den tyske arbei-derstand i Berlin og i vestso-nene førte, fortjener derfor ikke mindre ros.

Dermed er der gitt et over-blikk over Freda Utleys bok. Men dog også kun et utfør-lig referat. Ikke mere. Ti bo-ken selv inneholder et veld av kjensgjerninger, som bør leses i den riktige sammen-heng. Kjensgjerninger som aldri må glemmes, og som der bør tas lærdom av, hvis det endelig skal lykkes, gjen-nom et sant, rettsindig og re-delig demokrati å skape en bedre verden. Enhver altså, som føler politisk ansvar og trang til å trenge til bunn i et av de viktigste kapitler i våre dagers histerie, bør an-skaffe seg boken, som i ori-ginalen fører titelen «The high coast of vengeance», på tysk «Kostspielige Rache». — Boken har sitt fremtidsper-spektiv, og som sådan i vår tid sin store misjon.

Victoria Gjesteheim

Strandgt. 41

Telefon 497 - Egersund

Oslo Stigefabrikk

Brand-, maler- og skyvestiger
oljet, m/ kadimerte beslag

Inneh. Alf T. Lunde
Mosseveien 8

Tlf. 68 88 17, priv. 67 07 79

LITEN FAM.

søker et sted å bo. Alt har in-teresse, pusser gjerne opp.
Billett mrk. «Maler».

mogne at dei gjer seg sine eigne refleksjonar om dette, når emnet fyrst vert teke opp. Dei nøgjer seg ikkje med tilvising til «svenske- og danskepakkar», som borna i folkeskulen. Kanskje sume av deim har glytta i Statistisk årbok og.

Overås og Midgard derimot som har teke opp emnet, for-tel at «det ble smått med tilførsler, og mye av landets egen produksjon gikk til okkupasjonsmakten, at nær sagt alle matvaror var rasjonerte, og «til og med fisk var det smått om». Dei legg og til om «byttehandel» og «svartebørs». Men kvar den mat og dei varor, slikt som t. d. kol og olje, kom frå som vi var nøydde om å ha både for å berga livet og halda produksjonslivet og samferdsla i gang, nemner dei ikkje med eit steins ord. Og då heller ikkje sjølv sagt det store, gode, men vande arbeid som dei norske heimestyre-maktene i stat, fylke og kommunar gjorde i denne tida. — Som dei andre bokskrivarane konsentrerer dei seg i staden om maktkampen mot desse same autoritetane.

(Forts. neste nr.)

Landsomfattende foretagende søker energiske rei-sende, samt byselgere for Oslo, Bergen og Trondheim.

Fortjenestemuligheter mellom 2-3000 pr mnd. for selgere øvet i direkte salg.

Billetter merket «Pågangsmot» sendes Folk og Lands eksp., Kierschowsgt. 5, Oslo.

Tannlæge

MARTIN KJELDAAS

Hansteensgt. 2

Tlf. 44 75 54

Tannlege Maamoen

Hansteensgt. 2

Telef. 44 43 33

Hallo - Kampfeller!

Vi er to hus- og hjemløse i 45 års alderen (ektepar), som mistet vår leilighet i 1945 (rekvirert), og siden har vi vært hjemløse. Er det noen som kan gi oss en hjelpende hånd med en liten leilighet til vinteren? Helst hvor det er arbeidsmuligheter på ste-det. (Ingen betingelse).

Disponerer mindre frakte-fartøy, men tar gjerne arbeid på land, alt interesserer.

Er motorkyndig — verk-stedarbeide m. m.

Vi er begge to friske, med et godt pågangsmot. Er det noen som har en mulighet for oss, så skriv til Folk og Lands eksp. for nærmere opplysning-er under bill. mrk. «Altmu-ligmann, 1933».

Annelise Parow

TANNINNSETNING

Trondheim

Gisle Johnsonsgt. 5 - V. Lade-moen kirke - Voldsminde

ENSL. DAME

søker hushjelp ell. hjelp 2 g. i uken mot vær. og lønn. Mod. teil., sentr.fyring. Ref. ell. att. Bill. til ekspd. mrk. «Oslos vestkant».

Årets julegave er
NILSSEN

Eventyret om Solbris

Pris innbundet kr. 13.00.
Portofritt ved forskudd.

Det begrensede restopplag blir ekspedert i den rekkeføl-ge bestillingene innløper.

Sverre Jacobsen, Ilseng st.

Vinterredskaper

Geitedoninger

Traktorrustninger

Lunnedragene «Sjølgod og «Lunnelett».

Vi sender så gjerne tilbud.

H. SNAPRUD & CO.

KONGSEERG

Biler - Maskiner

Redskaper.

Tlf. 885 - 248.

Ad Karl Seelands artikkel . .

(Forts. fra side 1.)

dette måtte medføre for den enkelte. Men lengere måtte kirkens tjenere ikke gå så fremt de skulle være på linje med Mesteren selv. Det er nu engang slik etter Jesu ord at det er sannheten som frigjør, sannheten også i lovens og rettens form, Joh. 8, 32, men ikke våpenmakt og heller ikke løgn eller bedrag eller voldshandlinger.

Har derfor den i artikkelen navngitte prest uttalt seg slik som anført og handlet deretter, da vil han bevisst ha tatt avstand fra Guds bud og Mesterens lære og eksempel. Han vil da bevisst ha brutt sitt presteløfte, og hans senere prestetjeneste vil da etter Jesu ord i Mt. 7, 5-6 alltid komme til å bære hykleriets preg. Ti fra alter og prekestol skal Kristus forkynnes i hans guddommelige suverenitet og hans lov som den absolutte autoritet.

Her vil det også være på sin plass å vurdere de prester som i følge hr. Seelands artikkel i bønn til Gud skulle ha «spurt Gud om det var tillatt å likvidere medlemmer av NS» og angivelig av Gud skulle ha fått bekræftende svar. Hvis noe slikt har funnet sted, må det betegnes som blasfemi. Av det svar de skulle ha fått, måtte de ifølge Joh. 8, 44 ha forstått at de var kommet til feilaktig adresse. Disse prester har ikke visst av hva ånd de som prester skulle være, Lk. 9, 54-56. De må totalt ha manglet all gudfryktig bønns forutsetning, bevisstheten om egen skrupelighet og egen utilstrekkelighet. De må i tilfelle ha hoppet over den femte bønn. Også de vil være kommet i absolutt motsigelse til avlagt presteløfte og ha kompromittert den kirke i hvis navn de forega å handle.

Ad II

Kirkefrontledelsens avvikelse fra den linje som kirkens Herre hadde fulgt i den for ham tilsvarende nasjonalpolitiske situasjon, og som han hadde pålagt sin kirke å følge under liknende omstendigheter, medfører selvsagt tilsvarende skyld og ansvar også i rettslig henseende siden det i okkupasjonstiden råder en bestemt, ved folkeretten instituert rettsorden. At kirkefrontledelsen har vært klar over dette rettslige

forhold, fremgår av den parole som den i november 1944 sendte ut til rettledning for prester og menigheter og dermed praktisk talt for den ganske befolkning på det okkuperte område.

Oslo-presten Alfr. Storaas har gjengitt noe av dette sirkulærskriv i Aftenpostens morgenr. 17. mars d. å. Der heter det: «Gjeldende rett i Norge i dag er

1. Folkeretten, særlig Haagkonvensjonen av 18/10 1907 som både Tyskland og Norge har undertegnet.

2. Norsk lovgivning inntil 9/4 1940, og

3. okkupasjonsmaktens modifiserte og utfyllende lovgivning innenfor Haagkonvensjonens ramme etter 9/4 1940.»

Dette var den midlertidige kirkeledelses oppfatning av rettsforholdene under okkupasjonen, og her var den i samsvar med hva norske, svenske og danske folkerettslærde hadde dosert i sine verker, også professor Frede Castberg. Senere har denne mann skiftet standpunkt, se mitt siste skrift: «Det norske nøytralitetsbrudd etc.» Man bør merke seg at kirkeledelsen nært nevnte oppfatning og innskjerpet den så sent som ca. 6 måneder før okkupasjonens opphør, 1 måned etter at russiske tropper hadde påbegynt frigjøringen av Finnmark og fulle 3 år etter at den fortrenkte regjering i London hadde utferdiget de første provisoriske straffeanordninger for det okkuperte område.

Særlig bør man merke seg parolens punkt 2 og den deri satte tidsgrense for rettsgyldig norsk lovgivning.

I punkt 2 ligger, hva der i denne forbindelse er av betydning, at kirkeledelsen har hevdet som rettsgyldig under okkupasjonen a. grl.s paragraf 96 som bestemmer at ingen må dømmes uten etter lov eller straffes uten etter dom, og b. straffelovens bestemmelser om livsberøvelse, den være skjedd ved uaktsomhet, forsett eller overlegg. Ved dette har kirkeledelsen tatt avstand fra likvidasjoner som rettsmessige. Den har i sådanne sett tilsvarende strafferettslig skyld og ansvar, siden nevnte lovsteder ikke var opphevet av okkupasjonsmakten.

I Aftenpostens morgenr.

for 22/2 1951 stod inntatt en «Erklæring fra Hjemmefrontens sentralledelse 1941—1945». Den var undertegnet av de gjenlevende medlemmer av sentralledelsen. I erklæringens punkt 3 heter det: «Vi kjenner heller ikke til at det noen gang har vært drøftet — enn si planlagt — å tilføye noen nordmann som ikke var i tysk tjeneste, noen legemlig skade.»

Dette sikter rimeligvis til likvidasjonene. Ved vurderingen av disse må man vokte seg for å sette likhetstegn mellom okkupasjon og krig. Okkupasjon er en spesiell fase i pågående krig og er underlagt særegne folkerettsbestemmelser. Disse tildeler befolkningen på det besatte område nøytral status i forholdet til okkupanten og til den nasjonale suveren. Det henvises her til mitt skrift: «Landssvikoppgjøret og rettskildene». Det er derfor saklig uriktig og betegner en forskyvning av problemet å tale om «krigstiden» når det angår det okkuperte område i tiden 9/4 1940 til 8/5 1945. Det riktige er å bruke uttrykket «okkupasjonstiden».

Som en vil forstå avskjærer sentralledelsens uttalelse i punkt 3 ikke muligheten av at sentralledelsen har planlagt og gjennomført eller latt gjennomføre likvidasjon av norske borgere. Det hevdes bare at gjenstand for slik aksjon har kun sådanne nordmenn vært som stod i tysk tjeneste. Men hvis livsberøvelse av sådanne har funnet sted ved sentralledelsens initiativ, må dennes medlemmer ha pådratt seg tilsvarende kriminelt ansvar i henhold til grl.s paragraf 96 og straffelovens bestemmelser herom, da ledelsen etter okkupasjonstidens rettsorden ikke innehadde lovlig doms- eller eksekveringsmyndighet. Det kriminelle ansvar her må være mords ansvar. I henhold til Den midlertidige Kirkeledelses parole av november 1944 må kirkeledelsen ha vært fullt oppmerksom herpå.

Her kommer vi så til den alvorligste konsekvens av suspenderingen av Guds bud og Kristi lære og anvisning. I mitt skrift: «Kongens linje linje etc» har jeg påvist hvorledes rettsoppgjørets prinsipp om solidaritet i skyld og ansvar må føre til at en viss kategori av kirkens presteskap har pådratt seg medskyldig-

dighet i barnedrapet på Tinn-sjøen. Dette tør være alvorlig nok. Men enda alvorligere tør saken stille seg for de tre prester som var medlemmer av Hjemmefrontens sentralledelse og har medundertegnet dens erklæring, nemlig C. Bonnevie-Svendsen, Arne Fjelberg og Alex. Johnson. — Har Hjemmefrontens sentralledelse etter den da rådende rettsorden pådratt seg ansvar for likvidering av norske statsborgere, må vel ansvaret herfor også hvile på disse tre prester, og da endog i skjerpet grad, om de som medlemmer av Den midlertidige Kirkeledelse hadde vært med på utferdigelsen av dennes sirkulære av november 1944.

Følgende spørsmål melder seg derfor rent umiddelbart for den historiske forskning: Har den norske kirke i dag i sin tjeneste prester som ut fra okkupasjonstidens rettsorden må antas å ha pådratt seg mords ansvar som medansvarlige for likvidasjon av norske statsborgere? Hviler det sådant ansvar på disse tre prester? Hvor lenge skal i bekræftende fall denne Kristus-forhånelse vare? Historien spør. De myrdes pårørende spør. Den korsfestede tør vel også antas å være blant de spørrende.

Om de øvrige i hr. Seelands artikkel nevnte kirkemenn tør følgende betraktninger neppe være ubeføyet:

1. Som lagmannsrettsdom tør dommen i Langelandsaken rettslig måtte anses som Folkedommen over biskop Berggrav. Retten uttalte at Langelands omtale av visse personer, bl. a. av biskop Berggrav, var ærekrenkende for disse og egnet til å berøve dem den for deres stilling fornødne tillit. Når da lagretten fant sannhetsbevis ført i Berggravs tilfelle, må det ærekrenkende for denne ha vært dennes adferd og ikke hr. Langelands omtale av den. Det skulle vel derfor rent umiddelbart være innlysende at etter rettens ovennevnte vurdering kan biskop Berggrav neppe mere si seg å være i besittelse av medborgerlig tillit og aktelse. Hans konkrete adferd må jo faktisk være utpekt som en landssvikers adferd.

2. Da biskop Smemo etter å ha tiltrådt Oslo bispestol holdt sin første gudstjeneste i Oslo domkirke, uttalte han med henblikk på okkupa-

sjonstidens begivenheter at biskop Berggrav hadde vært «den rette mann på den rette plass i det rette øyeblikk». — Med henblikk på hr. Berggravs nevnte adferd tør vel dette være en såre dristig uttalelse, og den må vel antas skjedd for å dekke over fremstående kirkemenns ansvar og moralske svikt under kirkekampen. Det kan nemlig neppe være tvil om at det hos disse var inntrådt en ganske alvorlig moralsk devaluering. Det kan således nevnes for hr. Smemos vedkommende at det under personlig ansvar ble uttalt i skrivelse av 29. desember 1952 til Kirkedepartementet vedrørende samme hr. Smemo at han må «antas å ha gjort seg fortjent til å bli karakterisert som en lumpen, samvittighetsløs, infame bakvasker», og at gjenpart av skrivelsen samtidig var blitt hr. Smemo tilstillet.

3. Om professor Hallesby tør det være unødvendig å gi noen moralsk vurdering. — Man har bare å merke seg at også han hørte til kirkefrontledelsen, hvis moralske standard han tør ha vært med på å prege. Felles for dem alle var suspenderingen av Guds bud og av den lov og lære som Gud hadde gitt sin sønn personlig og gjennom sin kirke å forkynne til iakttagelse og forfølgelse.

4. Intet kan imidlertid vitne sterkere om kirkeledelsens karakterløshet og moralske ansvarsløshet enn at den seks måneder etter sin rettledning om hva der var gjeldende rett i Norge i okkupasjonstiden, totalt sviktet sitt eget standpunkt, aksepterte en stikk motsatt oppfatning og stilte seg til tjeneste som konsultative organer ved pågangen på de prester og personer den selv hadde rettet, og for hvis befølgelse av den givne parole den selv således hadde det fulle ansvar.

Kanskje pastor H. E. Wisløff hadde rett da han uttalte på presteforeningens første generalforsamling etter frigjøringen at den norske kirke var kommet inn i disige forhold. Den vil nemlig komme til å høste hva den hadde sådd.

Hva vil den norske kirke kunne vente seg under en kommende okkupasjon? Hva vil den da kunne utrette? Hva vil den i tilfelle kunne argumentere med?